

Masarykova univerzita v Brně
Ekonomicko-správní fakulta

Předmět: Ekonomika veřejného sektoru

Zemědělství a lesnictví

Seminární práce

Datum odevzdání práce:
12.12.2009

Autor:
Musilová Klára

ÚVOD	3
1 Charakteristika odvětví	4
1.1 Odvětví zemědělství.....	4
1.2 Odvětví lesnictví	5
2 Institucionální struktura odvětví	6
2.1 Současný stav infrastruktury v zemědělství.....	6
2.1 Současný stav infrastruktury v lesnictví	7
3 Historické aspekty v zemědělství	8
4 Veřejná volba a kontrola prováděná v odvětvích zemědělství a lesnictví	8
4.1 Veřejná volba	8
4.2 Veřejná kontrola.....	9
5 Finanční zdroje v odvětvích	10
5. 1 Financování zemědělství.....	10
5.2 Financování lesnictví	11
6 Faktory efektivnosti v odvětvích zemědělství a lesnictví	14
7 Aktuální problém v odvětví – příklad a komparace se zemí EU (Německo)	14
8 Závěr	16
9 Přehled základní legislativy pro daná odvětví	17
10 Použité zkratky	17
11 Seznam tabulek a grafů	17
12 Seznam literatury a internetových zdrojů	18
12.1 Literatura a periodika	18
12.2 Internetové zdroje.....	18

ÚVOD

Odvětví zemědělství i lesnictví patří bez pochyby k často diskutovaným tématům ve společnosti stejně tak jako ostatní odvětví národního hospodářství. V současné době jsou o těchto odvětvích vedeny diskuse nejen v tisku, ale i v ostatních médiích, a to především v souvislosti s financováním těchto odvětví a jejich vývojem v budoucnosti, jelikož současná ekonomická krize viditelně ovlivňuje situaci v těchto odvětvích. Ať už se jedná o nízké výkupní ceny produktů zemědělství jako je například mléko, nebo o nízké výkupní ceny dřeva a s tím spojený pokles odbytu dřevařských výrobků, je jasné, že situace která právě v tomto období v zemědělství i lesnictví nastala, se dotkne financí většiny podniků v této sféře i veřejných zdrojů.

V této seminární práci se příslušnými odvětvími budu zabývat blíže. Úvod práce bude zaměřen na charakteristiku těchto odvětví, včetně jejich zařazení ve veřejném sektoru. Přiblížena bude institucionální struktura odvětví, uplatňování veřejné volby, kontroly a analyzovány zdroje sloužící k financování. Poslední kapitola seminární práce se bude věnovat aktuální situaci a také již výše zmíněným problémům spojenými s odvětvími zemědělství i lesnictví a jejich srovnání s vybranou zemí EU.

1 Charakteristika odvětví

1.1 Odvětví zemědělství

Zemědělství je řazeno mezi důležitá odvětví národního hospodářství a označováno bývá v moderní makroekonomii také jako agrární sektor.

„Mezi jeho **hlavní poslání** patří:

- *zajištění produkce potravin mírného pásma*
- *udržování krajiny jako rozhodující součásti přírodního prostředí*
- *zajištění osídlení venkova*

Klasickou strukturu odvětví tvoří:

- *zemědělská prvovýroba: výroba rostlinná a výroba živočišná*
- *potravinářský průmysl*
- *krmivářský průmysl*
- *služby pro zemědělství a potravinářství: zásobování, nákup, osiva, šlechtění plemen hospodářských zvířat, veterinární a rostlinolékařská služba, aplikovaný výzkum, poradenství, odborné školství, zájmové organizace aj.*
- *dodavatelská odvětví: výrobky strojírenského průmyslu, chemického průmyslu aj.*¹

„České zemědělství má za sebou stoletími prověřenou tradici, která nejenže zaručovala kýženu soběstačnost národa v základních potravinách, ale i tento středoevropský kout světa proslavila v zahraničí. V agrárním exportu se dlouhodobě uplatňují především komodity mléko, živá zvířata, obiloviny, cukr a slad.“² V dnešní době podnikatelé v zemědělství hospodaří přibližně na 4264 tis. ha zemědělské půdy, která tak tvoří přibližně polovinu rozlohy státu.

Díky současné liberalizaci obchodu ve světě a hospodářské vyspělosti některých zemí, plní zemědělství také jiné funkce než jen funkci producenta základních potravin. Jedná se o tzv. mimoprodukční funkce, které vyčlenili z původního zemědělství specializované činnosti a také samostatné části ekonomiky.

---

¹ REKTOŘÍK, J. *Ekonomika veřejného sektoru*, DSO, 1. vydání, Brno: Masarykova Univerzita, 2004. 80 str. ISBN 80-210-3330-4

² Ministerstvo zemědělství ČR, *Zemědělská výroba* [online] c. 23.2.2009 [cit. 2009-12-2]. Dostupné z <<http://www.mze.cz/index.aspx?ch=73&typ=1&val=42543&ids=0>>

Těmito **mimoprodukčními funkcemi** jsou například: zemědělsko-potravinářský komplex, agrárně-potravinářský komplex, zemědělsko-průmyslový komplex. Tento agrární sektor funguje jako výsledek vztahů v ekonomice nejen jedné země, ale i různých nadnárodních hospodářských seskupení, např. v rámci EU.³

Z hlediska struktury odvětví veřejného sektoru řadíme zemědělství do pátého bloku, týkajícího se **odvětví privátních statků podporovaných z veřejných rozpočtů**. Zemědělství souvisí především s uspokojováním potřeb spojených s výživou.

1.2 Odvětví lesnictví

„Česká republika patří k zemím s vysokou lesnatostí. Lesní pozemky pokrývají v současné době asi 2 651 tis. ha, což představuje 33,7 % z celkového území státu. Výměra lesů se od druhé poloviny 20. století soustavně zvyšuje. Mezi evropskými státy zaujímá tak Česká republika 12. místo v lesnatosti. V důsledku dlouhodobého zalesňování neúrodných zemědělských pozemků se plocha lesů postupně zvětšuje -ročně asi o 2000 ha. Rozhodující podíl lesů v ČR je ve vlastnictví státu (61,5 %). Obce, jejich lesní družstva a společenstva se na vlastnictví lesů podílejí 17 % a soukromí vlastníci 19 %.“⁴

Neustále dochází k růstu zásob dřeva a oproti roku 1930 se údaj o celkové zásobě v našich lesích zdvojnásobil. Česká republika je v současnosti na 2. místě v zásobě dřeva na 1 ha a v ročním přírůstku je na 6. místě v Evropě. To také dokládá velký produkční kapitál lesů v České republice. Díky dlouhodobému uplatňování principu trvalosti a vyrovnanosti hospodaření je výsledný stav stále příznivý.⁵

Lesní hospodářství stejně tak jako zemědělství představuje možnosti pracovních příležitostí. V případě lesnictví se to týká především podhorských oblastí. Dobré stavy lesů, o které se stará také stát svými pravidelnými dotacemi a příspěvky, zase vytváří předpoklady pro rozvoj dalších odvětví, zejména cestovního ruchu, sociálních služeb aj. Mezi úkoly lesního hospodářství patří především zajištění optimálního uplatnění především produkčních i mimoprodukčních funkcí lesa. Produkční funkcí je zde myšlena těžba dřeva pro další zpracování a je záležitostí příslušných soukromoprávních subjektů. Mezi hlavní

---

³ REKTOŘÍK J., *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*, 2. Vydání, Praha: Ekopress, 2007, str. 246, ISBN 978-80-86929-29-3

⁴ Ministerstvo zemědělství ČR, *Lesní hospodářství* [online] c. 23.2.2009 [cit. 2009-12-2]. Dostupné z <<http://www.mze.cz/index.aspx?ch=77&typ=1&val=43440&ids=0>>

⁵ *Tamtéže (cit. 4)*

mimoprodukční funkce pak řadíme: vodohospodářskou, půdoochrannou, bioklimatickou, zdravotně hygienickou, krajino tvornou a rekreační funkci.⁶

Většina lesních pozemků je ve vlastnictví státu, nebo některých státních organizací (Lesy ČR, s.p., Vojenské lesy a statky ČR, s.p., národní parky, Kancelář prezidenta republiky). Mezi další vlastníky patří obce, lesní družstva a také soukromé osoby. Dle zákona o lesích existuje v ČR veřejná přístupnost do lesů, včetně možnosti využívat jejich mimoprodukční funkce jako určité druhy veřejných statků.

Z hlediska struktury odvětví veřejného sektoru řadíme lesnictví také do pátého bloku, týkajícího se **odvětví privátních statků podporovaných z veřejných rozpočtů**.

2 Institucionální struktura odvětví

2.1 Současný stav infrastruktury v zemědělství

Základní institucionální struktura v zemědělství je v současnosti tvořena Ministerstvem zemědělství, Agrární komorou ČR, Pozemkovým fondem ČR a také Plodinovou burzou Brno.⁷

Ministerstvo zemědělství (MZe) je podle zákona č. 2/1969 Sb. ústředním orgánem státní správy pro zemědělství, státní správy lesů, myslivosti a rybářství, s výjimkou území národních parků. Dále pak řídí Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci, Státní veterinární správu České republiky, Státní rostlinolékařskou správu, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský a Českou plemenářskou inspekci. MZe disponuje také třinácti odbory krajských agentur pro zemědělství a venkov (KAZV), jimž je podřízeno 63 oddělení (AZV) za účelem komunikace se širokou zemědělskou veřejností a poskytováním služeb. Ministerstvo spolupracuje také se Státním zemědělským intervenčním fondem (SZIF), provádí tak opatření společných organizací trhů EU, přímé platby, národní doplňkové platby k přímým podporám, programy strukturální podpory a programy rozvoje venkova.⁸

Agrární komora ČR (AK) byla zřízena zákonem č.301/1992 Sb., ve znění zákona č.121/1993 Sb. a ve znění zákona č.223/1994 Sb. a sdružuje většinu podnikatelů v

---

⁶ REKTOŘÍK, J. *Ekonomika veřejného sektoru*, DSO, 1. vydání, Brno: Masarykova Univerzita, 2004. 82 str. ISBN 80-210-3330-4

⁷ REKTOŘÍK, J. (cit. 3), str. 247

⁸ Ministerstvo zemědělství ČR, [online], c. 23.2.2009, [navštíveno 2009-12-08]. Dostupné z <<http://www.mze.cz/Index.aspx?ch=72>>

zemědělství, lesnictví a potravinářství a podporuje jejich podnikatelské aktivity.⁹ V současnosti působí 60 okresních AK, v čele agrární komory stojí prezident AK.¹⁰

„Pozemkový fond ČR (PF) je právnická osoba zřízená podle zákona č. 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. PF spravuje nemovitosti ve vlastnictví státu, a to zejména zemědělský půdní fond. V čele PF stojí ministr zemědělství.

Plodinová burza Brno (PB) byla založena podle zákona 229/1992 Sb. o komoditních burzách. V PB se soustřeďují nabídky a poptávky po zemědělských komoditách. PB je indikátorem produkčních a cenových trendů u zemědělských komodit.“¹¹

2.1 Současný stav infrastruktury v lesnictví

Základní institucionální struktura je v lesnictví v současnosti tvořena: Ministerstvem zemědělství a jeho sekci lesního hospodářství, Lesy ČR, s.p., Sdružení vlastníků obecních lesů, Vybranými soukromými vlastníky lesů, Vojenskými lesy a statky ČR, s.p., Školní lesní podniky a polesí, Národními parky, Výzkumným ústavem lesního hospodářství a myslivosti, Ústavem pro hospodářskou úpravu lesů.

Státní správu lesů vykonávají krajské úřady, **Ministerstvo zemědělství (Mze) a Ministerstvo životního prostředí (MŽP)**. Ve vojenských lesích vykonává státní správu vojenský lesní úřad, jehož vedoucího jmenuje a odvolává ministr zemědělství na návrh ministra obrany. MZe je ústředním orgánem státní správy lesů a rozhoduje zejména o zařazení lesů do kategorií a vydává územní rozhodnutí pro velké územní celky. Řídí výkon státní správy lesů, včetně vojenských lesů. MŽP vykonává tzv. vrchní státní dozor nad tím, jak orgány státní správy, právnické a fyzické osoby dodržují ustanovení zákona o lesích a zda hospodaří podle schválených lesních hospodářských plánů a osnov. Ukládá také opatření k zajištění nedostatků. V zákoně o lesích č. 289/1995 Sb. jsou pak definovány přestupky a k nim příslušné pokuty.¹²

---

⁹ Agrární komora ČR, [online], c. 2006-06 [navštíveno 2009-12-08]. Dostupné z <<http://www.agrocr.cz/>>

¹⁰ Agrární komora ČR, (cit. 9). Dostupné z <<http://www.agrocr.cz/oak.php>>

¹¹ REKTOŘÍK, J. (cit. 3), str. 247

¹² REKTOŘÍK, J. (cit. 3), str. 253

3 Historické aspekty v zemědělství

Zemědělství prošlo od vzniku Československa složitým vývojem. V období první Československé republiky (1919-1938) bylo založeno na selském stavu a zahrnovalo široké spektrum soukromovlastnických vztahů s příslušnou infrastrukturou ve formě různých typů hospodářských družstev. V té době byl stupeň integrace zemědělské prvovýroby se zpracovatelskými činnostmi poměrně vysoký. Po provedení násilné tzv. kolektivizace zemědělství po roce 1948, kdy došlo k vytvoření několika tisíc jednotných zemědělských družstev a několika stovek státních statků, byly zlikvidovány soukromovlastnické vztahy a veškeré podnikatelské struktury až do roku 1990. V období ekonomické reformy od roku 1991 docházelo ke snižování dotací a také cenové liberalizaci. Hlavním úkolem transformace v zemědělství byla obnova vlastnických práv k půdě a dalšímu zemědělskému majetku, s cílem následně vytvořit tržně orientované, efektivní a mezinárodně konkurenceschopné odvětví. Mezi hlavní transformační nástroje patřily restituce (náhrady), transformace zemědělských družstev a privatizace státního majetku zemědělského sektoru, přičemž privatizace státního majetku v zemědělství (státní statky, podniky zemědělského zásobování a potravinářské podniky) se řídila stejnými principy jako u jiného státního majetku.

Obnova majetkoprávních vztahů v zemědělství je upravena v zákoně o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (tzv. zákon o půdě) č. 229/1991 Sb. Za účelem dočasné správy a realizace restitučního a privatizačního procesu byl v ČR zřízen Pozemkový fond.¹³

4 Veřejná volba a kontrola prováděná v odvětvích zemědělství a lesnictví

4.1 Veřejná volba

Pro Českou republiku jako demokratickou společnost je typické, že na rozhodování o použití ekonomických zdrojů se s jistou dávkou zjednodušení podílí nepřímo samotní občané jako voliči prostřednictvím svých volebních hlasů, jimiž vyjadřují své preference např. při parlamentních volbách. Zatímco v tržním sektoru se rozhoduje o tom, co se bude produkovat prostřednictvím tržního mechanismu, ve veřejném sektoru je řada věcných i finančních rozhodnutí především politická.

---

¹³ REKTOŘÍK, J. (cit. 3), str. 250

To, jakým způsobem se bude zemědělská politika v České republice vyvíjet v budoucnosti, jaké finanční dotace do tohoto sektoru budou plynout, to vše je také nepřímo ovlivněny hlasy občanů. Volbou některé z politických stran, která nabízí řešení aktuálních problémů ať již v zemědělství nebo také v lesnictví, vyjadřují občané ochotu tuto situaci řešit a také ochotu ovlivnit způsob, jakým se bude situace v odvětví vyvíjet do budoucna.

4.2 Veřejná kontrola

„Obecně se v teorii uvádí šest základních pojetí kontroly, kterými jsou:

- *informační*
- *regulační*
- *institucionální*
- *represivní*
- *motivační*
- *vychovné, s následující strukturou činností.*¹⁴

Příkladem veřejné kontroly v odvětví zemědělství by mohla být v rámci tzv. institucionální kontroly **Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI)**, která je organizační složkou státu přímo podřízenou ministerstvu zemědělství. Vykonává tak státní dozor především nad zdravotní nezávadností, jakostí a správným označováním potravin. SZPI kontroluje potraviny, suroviny jdoucí do výroby, zemědělské výrobky a také tabákové výrobky. Zabývá se výrobou, skladováním, přepravou i prodejem. Díky takto komplexně pojmá kontrolu je umožněno se zaměřit na komodity a místa, ve kterých lze předpokládat nejvíce nedostatků, a také přispět k jejich odstranění. Jedná se o cílenou kontrolu, která především chrání ekonomické zájmy občanů i státu. Toto pojetí a organizace kontroly potravin vychází zejména ze zákona č. 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích, z novely zákona č. 146/2002 Sb. o SZPI nebo zákona č. 552/1991 Sb. o státní kontrole.¹⁵

Vznik organizací jako je např. SZPI je důsledkem toho, že prohlubující se společenská dělba práce vedla ke vzniku funkce kontrolorů, odborných kontrolních útvarů a institucí, které by dokázaly kontrolu zajistit odborně a kvalifikovaně.

Příkladem veřejné kontroly v odvětví lesnictví by mohlo být např. fungování státního podniku **Lesy České republiky**, který zajišťuje mimo svých hlavních činností také významnou službu pro vlastníky drobných soukromých lesů, a to výkon ze zákona určené funkce

¹⁴ REKTOŘÍK, J. (cit. 3), str. 34

¹⁵ Státní zemědělská a potravinářská inspekce, *Kontrolní činnost SZPI*, [online], c. 28.6.2002, [navštíveno 2009-12-08]. Dostupné z < <http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1002118&docType=ART&nid=11314>>

odborného lesního hospodáře na jejich majetcích. Důležité je, že tato funkce zajišťuje kontrolu nad tím, zda je zabezpečena odborná úroveň hospodaření na lesních pozemcích.¹⁶

5 Finanční zdroje v odvětvích

5.1 *Financování zemědělství*

Do roku 1989 existovalo financování tzv. zemědělsko-potravinářského komplexu prostřednictvím centrálního řízení ekonomiky, jejímž cílem bylo zajištění plné soběstačnosti odvětví. Výsledkem této politiky však byl pouze nedostatek finančních prostředků v celém sektoru. Po roce 1989 došlo k postupné změně státní dotační politiky pro zemědělství a důraz byl soustředěn především na podporu privatizace, transformace a restrukturalizace zemědělství při zajištění efektivnosti vkládaných dotačních prostředků. Došlo také ke snížení poskytovaných dotací, a trvalému nedostatku kapitálu. Zatímco ceny vstupů do zemědělství kopírovaly inflační ceny, ceny za zemědělské výrobky za cenou vstupů výrazně zaostávaly. To vedlo ke ztrátovosti odvětví i při započítání dotací ze státního rozpočtu.¹⁷ Díky těmto nesrovnalostem se odvětví zemědělství stalo závislým na podpůrné a dotační politice.

Dotační politika v zemědělství lze v současnosti rozdělit na tři skupiny:

- Podpůrná a dotační politika MZe
- Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF)
- Podpory ze zdrojů EU

Podpůrný garanční zemědělský a lesnický fon (PGRLF), začal svoji činnost roku 1994, a jeho hlavním úkolem je převod prostředků ze státního rozpočtu ke konkrétním subjektům v zemědělství, v lesnictví i potravinářství. Vyhlášovány jsou pravidelně dotační programy, přičemž mezi ty základní patří Provoz, Zemědělec a Služby. Tyto dotační programy přispívají ke zmírnění nedostatků vlastních finančních zdrojů. K dalším formám pomoci PGRLF patří dotace části úroků z úvěru, která může činit až 10%.¹⁸

V následující tabulce jsou uvedeny údaje o počtu schválených žádostí přijatých fondem, o výších poskytnutých garancí a dotací od roku 2000.

---

¹⁶ Lesy České republiky, s.p., [online], c. 2009 [navštíveno 2009-12-08]. Dostupné z <<http://www.lesy.cz/cs/profil-firmy.ep/>>; <<http://www.lesy.cz/cs/odborna-verejnost/cinnost-olh-u-lcr.ep/>>

¹⁷ REKTOŘÍK, J. (cit. 3), str. 250

¹⁸ REKTOŘÍK, J. (cit. 3), str. 251

Tab. č. 1.: Vývoj podpor fondu PGRLF v tis. Kč (2000-2007)

Rok	Schváleno žádostí	Poskytnuté garance	Poskytnuté dotace
2000	1425	885 382	751 314
2001	1671	1 195 139	991 553
2002	1920	1 386 535	798 613
2003	1723	1 780 054	564 232
2004	2471	2 321 127	1 179 036
2005	1829	974 896	650 275
2006	2560	1 028 153	741 735
2007	2034	315 841	710 604
Celkem od roku 1994	29580	32 310 795	20 530 676

Zdroj: Sestavila autorka na základě informací z internetových stránek PGRLF¹⁹

Z tabulky je rozpoznatelný zvyšující se počet přijatých žádostí o podporu, avšak výše poskytnutým dotacím a garancím tomuto růstu neodpovídá. Je to způsobeno tím, že většina těchto žádostí se týká spíše zprostředkování úvěru u bank s podporou PGRLF. Z tabulky dále vyplývá, že poskytnuté garance jsou ve vyšších částkách než samotné dotace, a viditelný je také nárůst těchto podpor v roce 2004, související se vstupem do EU. Celkem bylo od počátku založení PGRLF chváleno 29 580 žádostí o podporu, a na poskytnutých dotacích vyplaceno 20 530 676 tis. Kč.

Podrobněji se v rámci financování zemědělství i lesnictví budu věnovat v další podkapitole také podpoře ze zdrojů EU, které jsou zajišťovány prostřednictvím Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF).

5.2 Financování lesnictví

„Podíl lesního hospodářství na tvorbě HDP je dlouhodobě velmi malý a v r. 2005 podle údajů ČSÚ tvořil 0,81%. Stát se na udržování dobrého stavu v lesním hospodářství podílí pravidelnými dotacemi a různými příspěvky.

Úhrada finanční povinnosti státu z lesního zákona: Jde o povinnosti státu při zajištění veřejně prospěšných prací v lesích na podporu vlastníkům lesů do výměry 50 ha:

- *náklady na meliorační a zpevňující dřeviny,*
- *náklady na ochranu lesa,*

¹⁹ Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, *Hospodaření*, [online]c. 25.11.2009, [navštíveno 2009-12-09]. Dostupné z < <http://www.pgrlf.cz/pgRLF/hospodareni.php>>.

- *náklady na meliorace a hrazení bystřin,*
- *činnost odborného lesního hospodáře.*

*Na podporu hospodaření v lesích jsou ze státních prostředků hrazeny náklady na: leteckou protipožární a hašičskou službu, velkoplošné zásahy v ochraně lesa, poradenství a ostatní služby.*²⁰

Avšak významnou finanční podporu pro vlastníky nebo nájemce lesů představují příspěvky ze státního rozpočtu a rozpočtu krajů na hospodaření v lesích. V neposlední řadě také podpory z fondů Evropské unie. Mezi hlavní příspěvky ze státního rozpočtu můžeme zařadit příspěvek na obnovu lesů poškozených imisemi, příspěvek na obnovu, zajištění a výchovu porostů, příspěvek na sdružování vlastníků lesů malých výměr, příspěvek na ekologické a k přírodě šetrné technologie, příspěvek na vybrané činnosti mysliveckého hospodaření atd.²¹

Financováním zemědělství i lesnictví se jak jsem se již výše zmínila zabývá také **Státní zemědělský intervenční fond**, který především zprostředkovává čerpání prostředků z EU. V rámci programu SZIF je např. umožněno zemědělcům podávat jednotné žádosti o dotace na následující opatření:

- *„jednotná platba na plochu (SAPS),*
- *národní doplňkové platby k jednotné platbě na plochu (Top-Up),*
- *oddělená platba za cukr (SSP),*
- *podpora pěstování energetických plodin,*
- *oddělená platba za rajčata (STP),*
- *platby v rámci méně příznivých oblastí (LFA),*
- *agroenvironmentální opatření (AEO),*
- *platby v rámci oblastí Natura 2000 na zemědělské půdě.*²²

Dalším důležitým dotačním programem realizovaným prostřednictvím SZIFu je **Program rozvoje venkova s platností 2007-2013**. V rámci tohoto programu a Osy I.- Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví jsou do těchto odvětví poskytovány dotace např. na modernizace zemědělských podniků, na nákup zemědělské a lesnické techniky, na technické vybavení provozoven, na pozemkové úpravy atd. Výše dotace při schválení žádosti

²⁰ REKTOŘÍK, J. (cit. 3), str. 252-3

²¹ Ministerstvo zemědělství, *Zákon o státním rozpočtu, příloha 9, sbírka zákonů 475/2008*, [online], [navštíveno 2009-12-09]. Dostupné z <http://www.mze.cz/UserFiles/File/mze5000_les/16220%20dotace/Zakon%20o%20statnim%20rozpocetu_priloh_a9_230209%281%29.pdf>

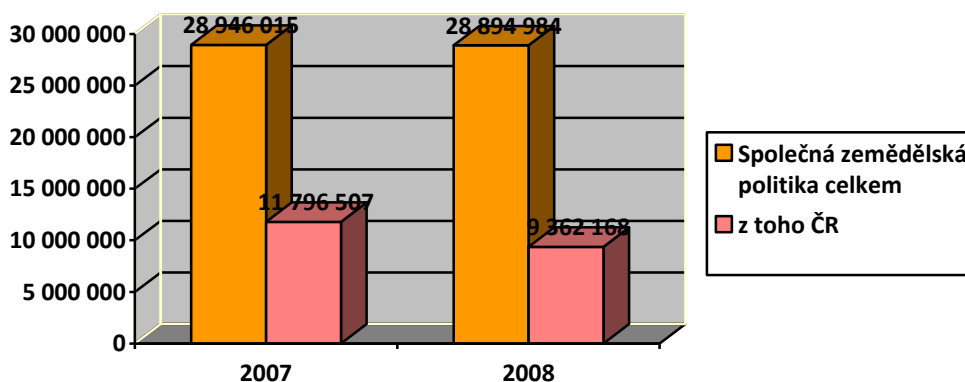
²² Státní zemědělský intervenční fond, *Platby na základě jednotné žádosti*, [online], c. 2009, [cit. 2009-12-09]. Dostupné z <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/jz>>.

o dotaci se pohybuje do výše 60% z evropských zdrojů a zbylá výše peněžních zdrojů je financována domácími zdroji. V rámci Osy II. – Zlepšování životního prostředí a krajiny jsou zahrnuty např. platby v rámci Natura 2000, které jsem zmiňovala již výše, dotace na zalesňování zemědělské půdy, zlepšení druhové skladby lesních porostů atd.²³

Mezi další dotační programy realizované v rámci SZIFu patřil také program SAPARD, který byl již ukončen.

Program rozvoje venkova 2007-2013, je součástí **Společné zemědělské politiky** v rámci Evropské unie, a tako politika v tomto období tvoří nejvyšší výdajovou položku z rozpočtu EU.

Graf č. 1: Souhrnné čerpání finančních prostředků Státního zemědělského a intervenčního fondu na Společnou zemědělskou politiku. (v tis. Kč)

Zdroj: Sestavila autorka na základě informací z hospodaření SZIF dostupných na internetu.²⁴

Z grafu je viditelné, že čerpané prostředky na Společnou zemědělskou politiku se pohybovaly poslední dva roky okolo 28,9 miliard Kč, z čehož podíl domácích financí se v roce 2007 pohyboval ve výši 11,8 miliard Kč, a v roce 2008 9,3 miliard Kč.

²³ Státní zemědělský intervenční fond, *Program rozvoje venkova 2007-2013*, [online], c. 05.2007, [navštíveno 2009-12-09]. Dostupné z <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fefard%2F1180428724933.pdf>

²⁴ Státní zemědělský intervenční fond, *Výroční zpráva za rok 2007,2008*. [online], c. 2009, [navštíveno 2009-12-09]. Dostupné z <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/o-nas/vyrocní-zprava>>.

6 Faktory efektivnosti v odvětvích zemědělství a lesnictví

Faktory efektivnosti ve veřejném sektoru jako nástroje odvětvové a institucionální efektivnosti dělíme na vnější a vnitřní. Mezi **vnější** faktory efektivnosti řadíme především způsob politického uspořádání společnosti a to, jak působení veřejné volby a veřejné kontroly může ovlivnit rozhodování o struktuře a financování daného odvětví veřejného sektoru, v tomto případě zemědělství a lesnictví. Efektivnost je ovlivněna také fungováním tržního sektoru a tím, že plátcí daní vyšší vyprodukovaných daňových výnosů regulují financování veřejných služeb. Důležité také je, zda v tomto sektoru panuje konkurenční prostředí. Například v odvětví zemědělství můžeme pozorovat konkurenci v domácím prostředí ne tak silnou, avšak v mezinárodním pojetí ve srovnání se zemědělstvím a jeho produkty zemí Evropské unie, je konkurence značná. Dalo by se říci, že se vstupem do EU se v odvětví zemědělství ale i lesnictví vytvořily výraznější konkurenční tlaky. V odvětví zemědělství se zvýšila konkurence na trzích s jednotlivými produkty, např. brambor, v lesnictví zase v souvislosti s odbytém vytěženého dřeva na lesních pozemcích.

Mezi **vnitřní** faktory efektivnosti v odvětvích veřejného sektoru řadíme úroveň techniky a vědy a především využití jejich poznatků v daném odvětví, např. nové poznatky v oborech technických spojených s výrobou nových, výkonnějších strojů pomohou v zemědělství a lesnictví urychlit a zefektivnit práci na pozemcích, nové objevy v chemickém průmyslu pomohou chránit lesní porosty před napadením škůdci. Mezi další vnitřní faktory pak řadíme způsob, jakým je uspořádána struktura činností v odvětvích, zda jsou uplatněny formy dělby práce. Vliv na efektivnost v odvětví má také systém řízení, vzdělanost, kvalifikace, a iniciativa pracovníků.²⁵

7 Aktuální problém v odvětví – příklad a komparace se zemí EU (Německo)

Mezi aktuální problémy v odvětvích zemědělství a lesnictví bezpochyby patří nízké výkupní ceny produktů a také vytěženého dřeva. Jak se můžeme dočíst v mnoha informačních zdrojích, velmi nízkým výkupním cenám mléka se zemědělci nemají jak bránit, a tato situace nejen s cenami mléka dostává odvětví do ztráty a tím pádem snižuje i zaměstnanost v odvětví.

---

²⁵ REKTOŘÍK, J. (cit. 3), str. 27-28.

„... Mlékárny v současné době litr mléka od zemědělců vykupují za méně než šest korun, přitom jen náklady na jeho výrobu jsou dle chovatelů o dvě koruny, až 2,50 vyšší. Podle prezidenta Agrární komory Jana Veleby letos zemědělci utrží za mléko o sedm miliard méně než před rokem. Zemědělský svaz ČR opakovaně uvedl, že v důsledku propadu cen mléka, obilí a dalších komodit skončí letošní hospodaření zemědělců přes zhruba 30 miliardové dotace poprvé od vstupu země do EU ve ztrátě. Veleba v úterý varoval, že za dva až tři roky by se podle některých analýz mohl počet dojnic v Česku snížit až na necelých 200.000 kusů, ze současných přibližně 380.000, což by prý v zemědělství připravilo o práci 40.000 lidí. V přidružených oborech, jako jsou mýchárny krmiv či veterinární a inseminační služby, by počet pracovníků mohl klesnout o 10.000 a ve zpracovatelském průmyslu o 24.000 lidí...“²⁶

Jak názorně dokládá článek publikovaný na internetových stránkách Finančních novin (viz. poznámka pod čarou), v souvislosti s nízkými výkupními cenami mléka může dojít k poklesům tržeb v odvětví až o 7 mld. Kč a později také k výraznému úbytku zaměstnanosti v tomto odvětví. Dle mého názoru není nutné aby způsob, kterým se zemědělci v současnosti snaží upoutat pozornost státu i veřejnosti na finanční a odbytové problémy v odvětví byl spojován s vyléváním mléka do polí. Myslím, že upoutání veřejnosti je v dnešní době možné i pomocí vystupování v médiích a prezentací současných problémů a návrhů jejich řešení. Na druhou stranu zase chování zemědělců značí, že jsou opravdu v zoufalé situaci a je jasné, že pokud stát nepomůže zemědělcům tyto ztráty financovat, budou stále tak jako je tomu nyní, snižovat neustále stavy skotu dokud by nedošlo k situaci, že Česko ztratí soběstačnost v produkci mléka.

Skutečnost je v současnosti taková, že **český** farmář bere na hektar půdy 55% toho, co **rakouský** farmář a 64,8% z toho, co **německý**.²⁷ Avšak stejně tak jako v České republice, tak i v **Německu** v minulém roce byli výkupní ceny mléka tak nízké, že protesty zemědělců v důsledku této situace si vyžádaly škody na německém mlékárenském průmyslu přibližně ve výši 50 miliónů eur. Tato situace v Německu měla nepochybně dopad i na Českou republiku. Někteří producenti mléka, jejichž odbytí je v Německu, museli pozastavit své dodávky a v některých případech byli i nuceni přebytečné mléko vylévat pro nedostatek místa

---

²⁶ Finanční noviny, Článek: *Zemědělci na protest vylévají mléko*, [online], c.29.10.2009, [cit. 2009-12-09]. Dostupné z <<http://www.financninoviny.cz/zpravy/zemedelci-na-protest-vylevaji-mleko/405035>>

²⁷ Mladá fronta – E15, *15 minut pro ekonomiku a byznys*, Článek na str. 5, „*Chceme si hlasitě říci o 1,5 miliardy korun*“. Výtisk ze dne 1.12.2009, [cit. 2009-12-09]

v chladicích zařízeních.²⁸ Zemědělství má pro Německo velký význam, i přesto že jeho podíl na HDP se pohybuje okolo jednoho procentního bodu a zaměstnává něco málo přes 2% obyvatel v produktivním věku. Pro srovnání v České republice je v zemědělství včetně myslivosti zaměstnaných 2,6% zaměstnanců z celého národního hospodářství. Počet zaměstnanců v zemědělství klesá jak v České republice tak v Německu, přičemž ve starších spolkových zemí je tento pokles pomalejší, jelikož zde je soustředěno asi dvě třetiny veškeré zemědělské půdy. V Německu zemědělci hospodaří přibližně na 17 mil. hektarů zemědělské půdy, z nichž 70% představuje orná půda. Na 58% orné půdy se pěstují obiloviny, z nichž nejvýznamnější podíl v Německu má pšenice, která se pěstuje na 3,2 mil. ha.²⁹

8 Závěr

V práci je nastíněn základní pohled na zemědělství a lesnictví jako jedny z odvětví veřejného sektoru, dále pak v průběhu práce jsou v jednotlivých kapitolách rozebrány jejich institucionální struktury, zdroje financování, způsoby uplatňování veřejné kontroly a také uplatňování faktorů efektivnosti. Práce se také zabývá okrajově současnými problémy v zemědělství s využitím aktuálních informačních zdrojů, čímž doufám vyvolává ve čtenáři pocit, že je potřeba se touto problematikou zabývat, jelikož se konečné důsledky plynoucí z problémů v odvětvích mohou dotknout každého z nás.

Závěrem této práce je třeba říci, že současné problémy v odvětvích zemědělství i lesnictví jsou většího rozsahu, než v jakém byli v této práci uvedeny na příkladě, a domnívám se, že potřeba řešení těchto problémů je neméně důležitá, než v jakémkoliv jiném odvětví veřejného sektoru.

---

²⁸ Český rozhlas, *Pozastavení dodávek mléka v Německu, může mít vliv i na naši produkci mléka*, [online], c.4.6.2008, [navštíveno 2009-12-09], Dostupné z <http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/461590>

²⁹ TOMŠÍK, K. *Některé aspekty konkurenceschopnosti německého zemědělství v globalizovaném prostředí.*, [online], [navštíveno 2009-12-12], Dostupné z <www.agris.cz/etc/textforwarder.php?iType=2&iId=152674>.

9 Přehled základní legislativy pro daná odvětví

- [1] Zákon č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných úředních orgánech státní správy
- [2] Zákon č. 552/1991 Sb. o Státní kontrole
- [3] Zákon č. 229/1991 Sb. Federálního shromáždění o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku
- [4] Zákon č. 301/1992 Sb. České národní rady o Hospodářské komoře České republiky
- [5] Zákon č. 229/1992 Sb. o komoditních burzách
- [6] Zákon č. 289/1995 Sb. o lesích
- [7] Zákon č. 252/1997 Sb. o zemědělství ve
- [8] Zákon č. 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích
- [9] Zákon č. 146/2002 Sb. o Státní zemědělské a potravinářské inspekci
- [10] Zákon č. 425/2008 Sb. o Státním rozpočtu České republiky na rok 2009, příloha č. 9

10 Použité zkratky

MZe	Ministerstvo zemědělství
AK	Agrární komora ČR
PF	Pozemkový fond ČR
PB	Plodinová burza Brno
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
SZPI	Státní zemědělská a potravinářská inspekce
PGRLF	Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
ČSÚ	Český statistický úřad

11 Seznam tabulek a grafů

- Tabulka č. 1: Vývoj podpor fondu PGRLF v tis. Kč (2000-2007)
- Graf č. 1: Souhrnné čerpání finančních prostředků Státního zemědělského a intervenčního fondu na Společnou zemědělskou politiku. (v tis. Kč)

12 Seznam literatury a internetových zdrojů

12.1 Literatura a periodika

REKTOŘÍK, J., *Ekonomika veřejného sektoru*, DSO, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2004, 127 str., ISBN 80-210-3330-4

REKTOŘÍK, J., a kol., *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*, 2. Vydání, Praha: Ekopress s.r.o. 2007, 312 str., ISBN 978-80-86929-29-3

Mladá fronda E15, *Ekonomika a byznys*, Výtisk č. 512, ze dne 1.12.2009

12.2 Internetové zdroje

Ministerstvo zemědělství ČR (MZe), *Zemědělská výroba* [online] c. 23.2.2009 [cit. 2009-12-2]. Dostupné z <<http://www.mze.cz/index.aspx?ch=73&typ=1&val=42543&ids=0>>

MZe, *Lesní hospodářství* [online] c. 23.2.2009 [cit. 2009-12-2]. Dostupné z <http://www.mze.cz/index.aspx?ch=77&typ=1&val=43440&ids=0>

MZe, *Zákon o státním rozpočtu, příloha 9, sbírka zákonů 475/2008*, [online], [navštíveno 2009-12-09]. Dostupné z

<http://www.mze.cz/UserFiles/File/mze5000_les/16220%20dotace/Zakon%20o%20statnim%20rozpoctu_priloha9_230209%281%29.pdf>

Agrární komora ČR (AK), [online], c. 2005-06 [cit. 2009-12-08]. Dostupné z <<http://www.agrocr.cz/>>

AK, [online], c. 2005-06 [cit. 2009-12-08]. Dostupné z <http://www.agrocr.cz/oak.php>

Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI), *Kontrolní činnost SZPI*, [online], c. 28.6.2002, [cit. 2009-12-08]. Dostupné z

<<http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1002118&docType=ART&nid=11314>>

Lesy České republiky, s.p., [online], c. 2009 [navštíveno 2009-12-08]. Dostupné z <<http://www.lesycr.cz/cs/profil-firmy.ep/>>

Lesy České republiky, s.p., [online], c. 2009 [navštíveno 2009-12-08]. Dostupné z <<http://www.lesycr.cz/cs/odborna-verejnost/cinnost-olh-u-lcr.ep/>>

Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF), *Hospodaření*, [online] c. 25.11.2009, [navštíveno 2009-12-09]. Dostupné z <<http://www.pgrlf.cz/pgrlf/hospodareni.php>>

Státní zemědělský intervenční fond (SZIF), *Platby na základě jednotné žádosti*, [online], c. 2009, [cit. 2009-12-09]. Dostupné z <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/jz>>

Finanční noviny, *Článek: Zemědělci na protest vylévají mléko*, [online], c.29.10.2009, [cit. 2009-12-09]. Dostupné z <<http://www.financninoviny.cz/zpravy/zemedelci-na-protest-vylevaji-mleko/405035>>

Český rozhlas, *Pozastavení dodávek mléka v Německu, může mít vliv i na naši produkci mléka*, [online], c.4.6.2008, [navštíveno 2009-12-09], Dostupné z http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/461590

TOMŠÍK, K. *Některé aspekty konkurenceschopnosti německého zemědělství v globalizovaném prostředí.*, [online], [navštíveno 2009-12-12], Dostupné z <www.agris.cz/etc/textforwarder.php?iType=2&iId=152674>